

5. Buss A., Strauss N. Online Communities Handbook: Building your business and brand on the Web. Littlejohn S. W. *Theories of human communication*. 2009. P. 20.

*Шевченко О. В., д-р наук із соц. ком., професор
Державний університет «Одеська політехніка», м. Одеса*

РУЙНУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННИХ ДІЙ: БІБЛІОТЕК, АРХІВІВ, МУЗЕЇВ

Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю забезпечення надійної охорони та захисту культурних цінностей на сучасному етапі. Зокрема, волонтери створили міжнародний проєкт «Врятувати українську культурну спадщину онлайн» (SUCHO), що має на меті архівацію онлайн-культурних цінностей – контенту різноманітних сайтів, присвячених культурі. Станом на 8 квітня 2022 р. було архівовано 25 терабайтів даних. Проєкт був підтриманий технологічними компаніями та інтернет-провайдером. У ньому беруть участь понад 1 000 бібліотекарів, архівістів та дослідників; долучились Український науковий інститут Гарвардського університету та Альбертський університет.

Прослідкуємо процес руйнування культурної спадщини України під час вторгнення Російської Федерації на територію Української держави:

25–27 лютого 2022 р. від російського ракетного обстрілу згорів дотла Іванківський історико-краєзнавчий музей у Київській області. У музеї зберігалися твори народної творчості, зокрема картини Марії Примаченко та текстильні роботи Ганни Верес. Частина картин Примаченко та інших експонатів місцеві жителі врятували з палаючої будівлі.

01 березня 2022 р. російським ракетним ударом був пошкоджений музей Меморіального центра Голокосту «Бабин Яр». 02 березня 2022 р. бомбовим авіаударом був частково зруйнований краєзнавчий музей у Бородянці. Багато експонатів пошкоджено, але значна частина вціліла. 06 березня 2022 р. було обстріляно й пошкоджено музей-заповідник М. М. Коцюбинського в Чернігові. Того самого дня поверхові пошкодження отримав обласний художній музей імені Григорія Галагана, а Харківський університет повідомив про пошкодження свого музею природи.

07 березня 2022 р. російські війська обстріляли історико-архітектурний музей-заповідник «Садиба Попова» у Запорізькій області. Було пошкоджено будівлю манежа-стайні. 13 березня 2022 р. музей було обстріляно знову. До того ж російські військовослужбовці розграбували його, вкравши навіть антикварний унітаз (який свого часу крали ще більшовики). Того самого дня стало відомо про пошкодження Харківського художнього музею, де постраждали фасад, вітражі й розбито більшість вікон. Експонати не пошкоджені, але їм загрожує вуличне повітря.

08 березня 2022 р. військові РФ пошкодили обстрілами Тростянецький районний краєзнавчий музей, будівля якого є пам'яткою архітектури XVIII–XIX століть. До того ж музей був пограбований. Експонати не постраждали, остільки були перенесені в інше місце. 09 березня 2022 р. російський обстріл частково зруйнував Охтирський міський краєзнавчий музей, розташований у маєтку початку XX століття. 13 березня 2022 р. був пошкоджений фасад та частина експозиції Військово-історичного музею в Чернігові.

14 березня 2022 р. був обстріляний Національний музей-заповідник «Битва за Київ у 1943 р.» в Київській області. 21 березня 2022 р. російські війська прямим попаданням авіабомби знищили художній музей імені Куїнджі в Маріуполі. Оригіналів картин Архипа Куїнджі в музеї на той час не було, але були роботи інших митців. Того самого дня російським бомбардуванням був зруйнований Музей ретрокомп'ютерів у Маріуполі, що містив понад 500 зразків комп'ютерної техніки від 1950-х до початку 2000-х років.

19 квітня 2022 р. з'явилося повідомлення про пожежу внаслідок обстрілів у Маріупольському краєзнавчому музеї. Музей був знищений бомбардуваннями та пожежею майже повністю. Багато експонатів частково або повністю згоріли.

Маріупольська міськрада заявила, що російські війська вивезли понад 2 000 експонатів трьох маріупольських музеїв (зокрема картини Куїнджі та Айвазовського) до Донецька.

27 квітня 2022 р. стало відомо про обкрадання музею «Зірка Полин» у Чорнобилі. За повідомленням ДСНС України, окупанти забрали звідти телевізори і залишили сміття та боєприпаси. Експонати не постраждали. 06 травня 2022 р. внаслідок російського обстрілу згорів Національний літературно-меморіальний музей Г. С. Сковороди у селі Сковородинівка Харківської області. Була поранена людина.

У Донецькій області внаслідок обстрілу згоріла Центральна публічна бібліотека Вугледарської міської громади. Наукову бібліотеку мав Маріупольський краєзнавчий музей, знищений обстрілами та пожежею. У Житомирській області від бомбардування постраждала Житомирська обласна універсальна наукова бібліотека імені Олега Ольжича, де пошкоджено фасади, двері та вікна. У Київській області пошкоджена Макарівська публічна бібліотека, розташована в будівлі початку ХХ століття. Знищено бібліотеку в селі Підгайне. У Луганській області постраждали Старобільська дитячо-юнацька бібліотека, Северодонецька міська публічна бібліотека та Шуліківська сільська бібліотека. У Миколаєві 07 травня від російського обстрілу постраждала бібліотека в житловому будинку в Корабельному районі.

У Харкові 02 березня 2022 р. внаслідок ракетного удару по Палацу праці постраждала розташована неподалік Центральна наукова бібліотека університету імені Каразіна, заснована у 1804 р., в якій вибито вікна та пошкоджено фасад. 13 березня була пошкоджена державна наукова бібліотека імені Короленка, розташована в будівлі 1901 р. Там, крім вікон і фасаду, постраждали інтер'єри та вітраж на стелі. Вплив зовнішнього клімату загрожує книгам. Повідомляється також про пошкодження Харківської центральної бібліотеки імені Маяковського, бібліотек № 2, 36 і 43. 27 квітня через російський обстріл горіла бібліотека в Барвінківській громаді на Харківщині.

У Херсонській області було знищено бібліотеку села Олександрівка та пошкоджено бібліотеку села Станіслав. У Чернігові 28 лютого 2022 р. вибухова хвиля від ракетного удару частково зруйнувала центральну міську бібліотеку імені Коцюбинського та бібліотеку для дітей імені Довженка, розташовані в одній будівлі. 11 березня 2022 р. трьома 500-кілограмовими бомбами напівзруйновано історичний будинок Василя Гарновського, де розташовувалась обласна бібліотека для юнацтва. 30 березня обстрілом пошкоджено будівлю Дворянського земельного банку, що містить обласну наукову бібліотеку імені Короленка.

Описавши стан вітчизняних культурних надбань після нападу російської федерації на Україну, можна зробити висновки щодо знищення або пошкодження 127 об'єктів культури: 54 релігійних об'єктів, 26 історичних будівель, 15 пам'ятників, 14 будівель, призначених для культурних заходів, 11 музеїв та 7 бібліотек. Внаслідок дослідження основної ролі збереження цінностей з'ясовано, що культурні цінності України як матеріальні об'єкти є свідченням історичного становлення українського народу, частиною світової культурної спадщини.

Список використаних джерел

1. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-ХІІ. Дата оновлення: 21.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2657-12> (дата звернення: 30.04.2022).
2. Про охорону всесвітньої культурної спадщини: Закон України від 8 червня 2000 р. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2000. № 39. С. 333.
3. Про затвердження порядку визначення категорій пам'яток для занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 р. № 1760. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua> (дата звернення: 30.04.2022).

